

FOSEN NATURVERNFORENING

Adr. : Ytre Ringvei 32, 7100 Rissa Tlf. : 73851430
- foreningen for et bredt, helhetlig og aktivt naturvern på Fosen

Vår ref : A.01.1aq

Deres ref :

Dato : 20.01.2019

Åfjord kommune
Sektor Landbruk og tekniske tjenester
7170 Åfjord
postmottak@afjord.kommune.no

Norgeskjell AS søker to nye lokaliteter – Bromsen sør og Tårnes i Skråfjorden Merknader

Vi viser til at Norgeskjell AS søker om to nye lokaliteter for akvakultur av blåskjell i Skråfjorden, Åfjord kommune - lokalitet Tårnes og lokalitet Bromsen sør i Skråfjorden - begge på 40 dekar. Søknaden ligger ute til offentlig ettersyn og vi vil her komme med våre merknader.

Naturmangfold

Slår vi opp i www.artsobservasjoner.no på rødlistede arter i Skråfjorden finner vi arter som ærfugl, teist, sjøorre, horndykker, havelle, makrellterne, alke, fiskemåke, hettemåke og svartand. Det er kanskje ikke så rart her finnes et rikt sjøfuglliv i Skråfjorden siden [Bingsholmsråsa dyrefredningsområde](#)¹ ligger i umiddelbar nærhet. Dette er et viktig trekk- og overvintringsområde for vannfugl. Rødlistede arter er arter av nasjonal forvaltningsinteresse. Vi minner også om at en kan ikke forvente å finne registreringer på www.artsobservasjoner.no o.l. av hver enkelt fugl på hver kvadratmeter i en fjord – fuglene flytter på seg.

Vi ser videre av [Fiskeridirektoratet sine kart](#)² at i Skråfjorden fra Lauvøya i øst til Svartskjæret i vest er det et gyteområde for torsk. I følge [Havforskningsinstituttet](#)³ står det dårlig til med kysttorsken generelt, og fjordtorsken spesielt. Videre kan vi lese hos Havforskningsinstituttet at siden fjordtorsken beveger seg så lite, vil det oppstå lokale bestander inne de ulike fjordene og eggene blir værende i samme fjord. Etter mange generasjoner vil denne fisken være spesialtilpasset de lokale forholdene i sin fjord. Hvordan vil så mange skjell- og fiskeoppdrett påvirke Skråfjordens egen fjordtorsk? Så mange oppdrett vil påvirke vannkvaliteten i fjorden.

¹ <https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00001422>

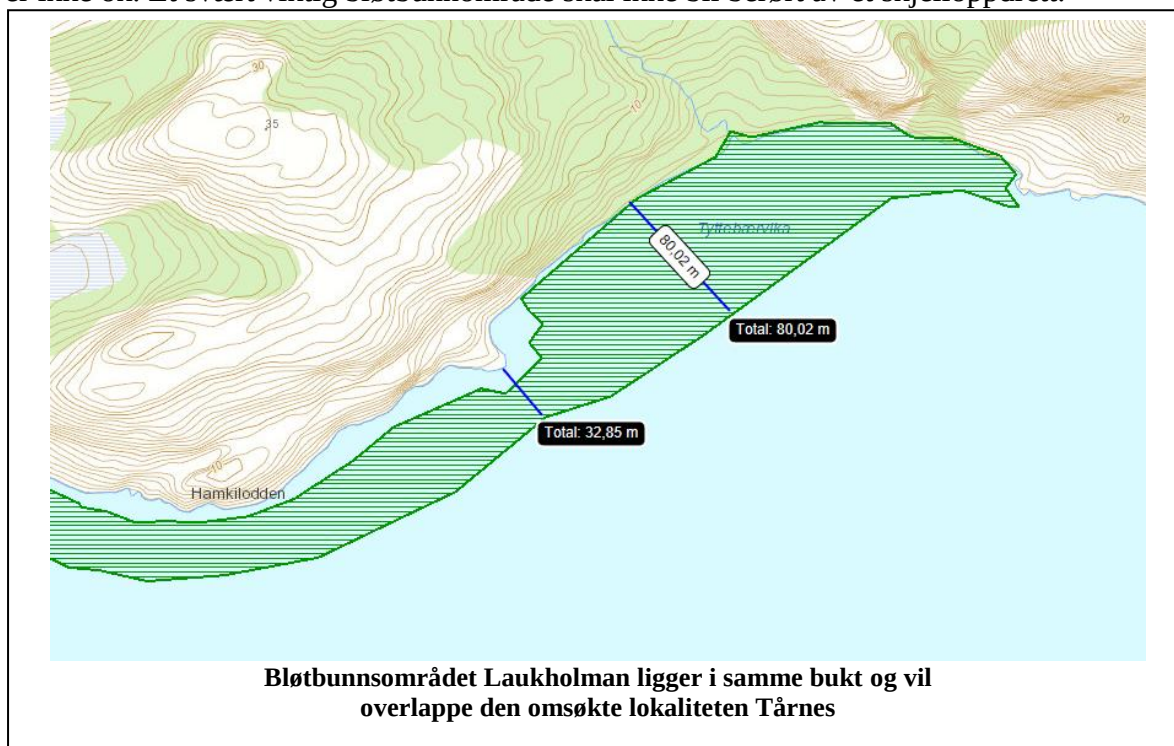
² <https://kart.fiskeridir.no/akva>

³ <https://forskning.no/partner-havforskningsinstituttet-havforskning/her-er-dei-norske-torskane/264061>

Det kan som kjent oppstå konflikter mellom fugl, da særlig ærfugl, og dyrking av blåskjell da fugl kan begynne å beite på skjellene. Dette må unngås både for fuglenes beste og skjelldyrkernes beste. [Ifølge NINA Rapport 110 «Konflikter mellom ærfugl og blåskjeldyrking»](#)⁴ er det viktig at kommuner i sin planlegging av områder til skjelloppdrett gjør undersøkelser over forekomst av ærfugl i forkant og legger oppdrett til områder der det er naturlig lite ærfugl. Dette for å begrense skadene. Vi kan ikke se av de fremlagte dokumenter at denne problemstillingen er vurdert.

Tårnes

I Naturbase finner vi [et svært viktig bløtbunnsområde i strandsonen](#)⁵ som er viktig for fugler. Den omsøkte lokaliteten Tårnes er plassert inne i dette bløtbunnsområdet Laukholman. Dette er ikke ok. Et svært viktig bløtbunnsområde skal ikke bli berørt av et skjelloppdrett.

Bromsen sør

Dersom det blir satt opp skjelloppdrett ved Bromsen (nord og sør) vil INON-områdene på Tørhoggøyan og på fastlandet innenfor gå tapt. Inngrepsfrie områder er definert som områder beliggende en kilometer eller mer (i luftlinje) unna tyngre tekniske inngrep. Selv om regjeringen har prøvd å tone ned dette begrepet, kan ingen diskutere at et INON-område eksisterer og at et INON-område forsvinner. Og at det forsvinner er ikke ønskelig for noen parter. Det er mulig at et blåskjellanlegg relativt enkelt kan fjernes, men skjer dette i praksis? Vil en ikke forvente at anlegget blir liggende der i overskuelig fremtid? Så lenge anlegget ligger der, vil INON-området bli påvirket.

Vi har også fått opplysninger om at det om vinteren har brukt å ligge en flokk ærfugl ved Bromsen og dette kan, som før nevnt, skape problemer.

⁴ <http://www.nina.no/archive/nina/PPPBasePdf/rapport%5C2005%5C110.pdf>

⁵ <https://faktaark.naturbase.no/?id=BN00052579>

Plastforurensning

Plastforurensning i havet er et gigantisk problem og hvis ingen ting gjøres, [vil det innen 2050 være mer plastsjøppel enn fisk i verdenshavene](#)⁶. Norsk institutt for vannforskning (NIVA) har på oppdrag for Miljødirektoratet gjort [en undersøkelse](#)⁷ som bekrefter at mikroplast tas opp av blåskjell og at det foregår langs hele kysten. Fire av fem undersøkte skjell har fått i seg plastpartikler og siden vi spiser hele dyret vil vi dermed spise plast. I Adresseavisen 05.01.2018 viser kronikkforfatter Rachel Tiller ved SINTEF Center for Clean Ocean Research til en belgisk rapport som sier at en storkonsument av oppdrettsblåskjell kan få i seg så mye som 11 000 plastpartikler i året. I tillegg viser det seg i en [ny studie](#)⁸ at platen som flyter rundt i havet gjør dobbelt skade på dyrelivet. Vi kan ha en overføring av miljøgifter fra plast og mikroplast til marine organismer som tar søppelet for å være mat. Dette gir en god mulighet for at det ender opp i næringskjeden, og eventuelt også i sjømaten vi spiser. Og hva da med fugler, fisk og dyr som har skjell som en av sine hovednæringer? Hvordan vil platen de spiser påvirke dem på kort og lang sikt?

I desember 2017 fikk klima- og miljøminister Vidar Helgesen samlet medlemmene i FNs miljøforsamling rundt [et forslag om en nullvisjon for marin forsøpling](#)⁹. FNs miljøforsamling er verdens øverste beslutningsmyndighet for miljø. Dette må forplikte og vi må få på plass en nulltoleranse for plastutslipp fra oppdrettsnæringen. Naturvernforbundet har i desember 2017 publisert [en undersøkelse](#)¹⁰ som viser at oppdrettsanlegg sprer store mengder mikroplast i havet fra plastrør brukt til foring av fisk. Kan noe lignende være tilfelle ved skjelloppdrettene?

Etter at vi tok opp bruken av plast i blåskjellnæringa i våre merknader til tidligere saker (Bromsen nord og Lauvøya), har Åfjord kommune kontaktet Norgeskjell AS. Norgeskjell AS opplyser at tauverk bl.a. består av polypropylen (tauverk som flyter, ifølge leksikonet) eller andre stoffer som må defineres som plastprodukter. De sier videre at dette er rimelig tauverk i forhold til alternativer som stålvaier og naturfibertau. Altså finnes det alternativer som kan benyttes. Oppdretter får tildelt areal fra allmennheten gratis. Da må vi sette krav til oppdretter om bruk av miljøvennlige materialer der slikt er tilgjengelig. Det er i tillegg observert tønner fra blåskjellanlegg liggende i fjæra i nærområdet. Dette er også et problem det må tas tak i slik at en unngår slik forurensning for framtiden.

Åfjord kommune har i tidligere vedtak for tidligere søknader fra Norgeskjell AS sagt at: «Sentrale myndigheter bør også i større grad kunne fokusere mer på bruk av all plast innenfor havbruksnæringen.» Fylkesmannen har i sine tidligere uttalelser sagt at det fra departements hold jobbes med en produsentansvarsordning for utrangert utstyr fra fiskeri- og oppdretts-næringen. Dette er bra. Men vi kan ikke vente lenger for havet fylles opp av plastavfall, fiskene spiser det og hvor mikroplasten havner har ingen kontroll over. Her må det tas ansvar lokalt slik [Tromsø kommunestyre har gjort](#)¹¹: «Tromsø kommune tillater ikke flere oppdrettskonsesjoner og eksisterende konsesjoner forlenges ikke uten at det drives i lukkede

⁶ <https://www.vg.no/nyheter/utenriks/miljoevern/i-2050-er-det-mer-plast-enn-fisk-i-havet/a/23599536/>

⁷ <http://www.miljodirektoratet.no/no/Nyheter/Nyheter/2017/Desember-2017/Mikroplast-i-blaskjell-langs-hele-kysten/>

⁸ https://www.nrk.no/nordland/ny-studie_-platen-som-flyter-rundt-i-havet-gjor-dobbel-skade-pa-dyrelivet-1.13836580

⁹ <https://www.dagbladet.no/kultur/plastisk-fantastisk/68994534>

¹⁰ <https://naturvernforbundet.no/marinforsopling/flere-hundre-tonn-mikroplast-rett-ut-i-havet-article37577-3788.html>

¹¹ <https://fiskeribladet.no/nyheter/?artikkel=63710>

anlegg». Et sterkt lokalt demokrati betyr også et stort ansvar - et ansvar for å sette krav til lokale bedrifter når det gjelder forurensing, bruk av miljøvennlig materiale mv.

Da Trøndelag fylkeskommune gav tillatelse til skjelloppdrettet nord for Bromsen ble alle våre bekymringer vedrørende plast besvart slik: *«Bekymringen knyttet til plastforurensing i havet er av generell karakter, og ikke konkret knyttet opp mot denne lokalitetssøknaden»*. Dette er ikke tilfredsstillende. «Jeg kan bare slippe søppel på gata fra gatekjøkkenet for forsøpling er jo bare et generelt problem» blir samme bruk av argumentasjon.

Plast må også representere et stort problem for skjellnæringen når fire av fem skjell har plastpartikler i seg. Hvem vil vel spise giftig plast? Vi etterlyser her en konkret plan for å nå målet om null plastutslipp fra denne næringen. Vi kan starte med å pålegge bruk av miljøvennlige materialer der vi vet det finnes.

Biologisk avfall

Blåskjellanlegg genererer store mengder biologisk avfall. Vi mangler informasjon om hvordan Norgeskjell AS har tenkt å håndtere blåskjellavfallet som et slikt anlegg vil generere. Avfallet vil her bestå av kasserte skjell (knuste, skadde eller døde), tang og annet organisk materiale. Det må på plass en forsvarlig plan for dette. Med litt vilje og fantasi kan dette bli et produkt til nytte for andre som f.eks. gjødsel eller jordforbedring.

Norgeskjell AS er landets størst produsent med rundt 900 tonn i året. Produksjonen er sannsynlig i dag over 1 000 tonn i året. Mengden avfall regnes å ligge mellom 20 – 40 % av pakkevolumet. Det blir da realistisk å regne med opptil 360 tonn avfall i året hvis en legger det høyeste anslag til grunn. Dette utgjør ca. 7 tonn i uka. Det er ingen annen bedrift vi kjenner som med fylkesmannens godkjenning får tillatelse til å dumpe 360 tonn avfall i havet årlig. Det vanlige er at bedriftene i slike tilfeller får millionbøter og eventuelt fengselsstraff. Det å dumpe 360 tonn avfall i havet rammes uten tvil av forurensningslovens bestemmelser. Næringsavfall skal leveres godkjent mottak. I dette tilfellet genereres avfallet i bedriftens tilvirkningslokaler, og hvis avfallet tas med ut i sjøen vil det også rammes av forbudet mot dumping da dumping er definert som:

«Enhver forsettlig disponering av avfall eller annet materiale i sjø eller vassdrag med det formål å bringe det av veien.»

I dette tilfellet kan avfallet disponeres på miljøvennlige måte - andre blåskjellbedrifter benytter alternativ metoder. Norgeskjell AS må nå pålegges å disponere avfallet på en lovlig og miljøvennlig måte.

Blåskjellavfallet faller videre inn under EUs biproduktforordning som er implementert i norsk lov fra 2007. Det vil uten tvil være fare for helsemessige konsekvenser for mennesker og dyr når opptil 360 tonn råtnede blåskjellavfall dumpes i sjøen. Avfallet vil gi negative følger for økosystemet. Fugl, fisk mm. vil kunne konsumere av dette råtnende avfallet, og det vil ikke være bra for badestrender og fritidsfisket i nærområdet. Blåskjellavfallet kommer inn under kategori 3 og må leveres egnet godkjent anlegg. Forutsetningen er at det er av animalsk opprinnelse, skal ikke gå til human konsum og skal ikke bestå av levende dyr. Disse forutsetningene er til stede.

I dette tilfellet er det i tillegg ved en nasjonal laksefjord. Det må i tillegg nevnes at økosystemet i og rundt Åfjorden er under press fra ca. 11 fiskeoppdrettsanlegg som også tilfører betydelige mengder næringssalter og organisk avfall. Faktisk er det en biomasse på

50 000 tonn, noe som tilsvarer kloakkutslippet fra en by på ca. 1 million innbyggere. Samlet belastning blir derfor svært stor.

Det må på plass en plan for håndtering av det biologiske avfallet fra skjellproduksjonen. Dette er næringsavfall og må leveres til godkjent mottak eller nyttiggjøres. Avfallet skal ikke tilbake til sjøen. Avfallet skal heller ikke lagres i store hauger på land der bl.a. forråtnelse skaper luktplager for naboer.

Mangelfull beredskap og internkontroll?

I april 2018 avslo Mattilsynet søknad fra Norgeskjell AS om ny lokalitet Lauvøya til skjellproduksjon pga. fortsatt mangelfull beredskap og internkontroll. Samtidig satte de bedriftens andre søknader på vent. I august ble dette avslaget omgjort og tillatelse ble gitt selv om oversikt over regelverk ikke var tilsendt og at Mattilsynet mener at mangler de ennå så, skulle de føre tilsyn med ved revisjon. Etter dette har tillatelse til Bromsen nord blitt gitt desember 2018.

Vi mener i denne sammenheng at en her må vente med å gi nye tillatelser inntil beredskap og internkontroll har vist seg å være tilfredsstillende – at Norgeskjell har vist i praksis at de driver etter regelverket. Det må jo være det minste vi kan forlange av en bedrift som får tildelt store arealer fra fellesskapet – helt gratis.

Samla belastning

Dersom vi ser på kart fra Fiskeri-direktoratet som viser alle akvakulturanlegg i det aktuelle området så er tettheten nesten skremmende. Her må den samla belastningen på økosystemet jmf. Nml § 10 komme inn. I tillegg mener vi at allmennheten som bruker området til rekreasjon og fiske nå har avgitt mer enn nok areal til Norgeskjell AS i dette området. Den visuelle støyen, som nok har mer betydning for mange enn vi kanskje reflekterer over, er også betydelig i dette området.

Kart hentet fra [Fiskeridirektoratet](#) som viser skjeloppdrett (blå) og fiskeoppdrett (rød). Vi har lagt til illustrasjon over de to omsøkte skjellanleggene Bromsen sør og Tårnes

Konklusjon

Vi er skeptisk til at det planlegges lokaliteter som legges inne i et svært viktig bløtbunnsområde i en fjord med et rikt fugleliv og gyteområder for torsk. Vi mener også at våre gjenværende INON-områder er verd å ta vare på. Den samla belastning jmf. Nml § 10 må her slå inn når vi ser hvor mange lokaliteter av oppdrett det finnes i området allerede.

Også den samla belastningen i havet når det gjelder plast er blitt for stor og her må noe gjøres. Vi mener derfor at så lenge en ikke har oversikt og dermed kontroll over plastutslippet i næringen, kan ikke nye lokaliteter gis. Det må være et krav om nullutslipp av plast. Dette må også være i næringens egen interesse da de er avhengig av at de kan produsere et rent produkt til sine kunder.

En plan for en forsvarlig håndtering av biologisk avfall fra anlegga må også på plass før det kan åpnes for nye lokaliteter.

Med hilsen

Fosen Naturvernforening

Ann Kari Ulveseth

Ann Kari Ulveseth